

הקדמה

הרב אברהם בלס

התלמוד הירושלמי - תלמודה של ארץ ישראל מהוה את הבסיס הרוחני-חינוכי המרכזי של דורנו - דור התחייה הלאומית. וכשם שעם ישראל קם לתחייה אחרי 2000 שנות גלות, כך גם תורת ארץ ישראל - התלמוד הירושלמי קם לתחייה ומתחיל לתפוש קימעה, קימעה (ירושלמי ברכות א, א) מקום של כבוד בקיר המזרח של היהדות.

מכון אורות הירושלמי, שהוקם ביוזמת ודחיפת הרה"ג שאר ישוב כהן זצ"ל (שאף שימש עד פטירתו כנשיא המכון), עוסק בקידום והנחלת התלמוד הירושלמי על מסריו הרוחניים הארץ ישראליים, ללב התודעה הציבורית. הרב שאר ישוב כהן ראה את המכון כהמשך לחזונו הגדול של הרב גורן. (בנשיאות המכון כיום עומד הרה"ג יהושע ויצמן שליט"א ראש ישיבת ההסדר במעלות). במכון אורות הירושלמי עמלים 10 חוקרים המבררים בספרים ובכתבי עת, סולת נקייה מאורותיו הצפונים של התלמוד הירושלמי. זכה המכון אף להכרה ע"י משרד התרבות כמכון בעל חשיבות לאומית בשל הוצאת מסכתות מפורשות של הירושלמי, (יש לנו קבוצה שנקראת שוחרי הירושלמי שזוכה לקבל דף קשר שבועי קצר ואקטואלי ממקורות הירושלמי), כמו כן אנו מקיימים שיעורים וכנסים, כאשר גולת הכותרת היא שבתות הירושלמי שאנו מארגנים פעמיים בשנה (מסורת של שש השנים האחרונות). השנה מציינים 2,000 שנה לעיר טבריה, כור ההיתוך של יצירת התלמוד הירושלמי, ולפיכך נרקמת תכנית אי"ה להמשך השנה, ל- 'שבת ירושלמי' ייחודית ומרכזית בעיר.

כשאנו שומעים על המושג 'תלמוד ירושלמי', באופן טבעי אנו מציירים לעצמנו תלמוד ציבורי וגאולי, אולם עדיין ישנם מחסומים תודעתיים רבים בדרך. אנו כמכון פועלים כיצד להכניס יותר ויותר את התלמוד הירושלמי אל לב התודעה הציבורית. בין השאר, אנו מתכננים להקים רשת שיעורים בדף יומי ירושלמי, להוציא ספרים לילדים, חידונים, ועוד. וכמובן השאיפות הם גדולות. בסופו של דבר התהליך הטבעי יכניס את הירושלמי גם למערכת החינוך, ושאיפתנו, שלא יהיה מקום בארץ שלא יהיה בו שיעור בתלמוד הירושלמי ו/או במחשבת הירושלמי.

אולם, דומה שגולת הכותרת שלנו החל מלפני שנתיים היא פיתוח עולם התורה המשמחת בצורה יוצאת דופן, כוונתנו היא ל'פרס היצירה הירושלמי' שטעימות מהעבודות היפות שהוגשו, מובאות לפניכם בקונטרס זה.

ישנו מקור מעניין מאוד בתלמוד הירושלמי (מגילה ג, ג) בו מורה אחד האמוראים לעוזרו שאם יגיע אדם ש"מלוכלך באורייתא" (הכוונה לאדם שכל כולו שקוע בתורה) לבית המדרש, תכניס אותו ואת חמורו ואת משאו לתוך בית המדרש. לא פחות ולא יותר - חמור בבית המדרש (מאמר זה של הירושלמי מהוה לדעת הרה"ג רבי משה פיינשטיין זצ"ל מקור לפסיקה על הכנסת כלב נחייה לעיוור לבית הכנסת). ביאר על כך הגאון רבי שלמה פישר שליט"א שהתפקיד שלנו הוא ליצור בתורה. כלומר, שאנו כל הזמן שוקדים לשכלל את התורה, להרחיבה ולפתחה. ליצור בתורה. וחלילה לנו מהלגביל את האדם ביצירה שלו בתורה. אם אותו אדם שיוצר בתורה יפחד כל הזמן שייגבנו לו את הרכב (החמור), הרי שהדבר יפגע ביכולתו ליצור בתורה, ולכן התירו לו להכניס את החמור לבית המדרש. עד כדי כך החשיבו בתלמוד הירושלמי את היצירה, הפיתוח והחידוש בתורה.

ישנם כאלו שאינם מעיזים לחדש בתורה. מרן הראי"ה קוק זצ"ל (אורות התורה ט, ה) מכנה זאת 'יראת שווא'. חז"ל התלמוד הירושלמי (סנהדרין י, א) מלמדנו: "אם שמעת דבר תורה מפי קטן ונהנית ממנו, הרי הוא יהיה בעיניך כאילו שמעת מפי גדול, כאילו שמעת מפי משה רבינו, כאילו שמעת אותו מפי הקב"ה". רואים בחוש, כי התלמוד הירושלמי מעודד יצירה וחידוש בתורה גם של קטנים וכל שכן של גדולים. היסוד שעומד מאחורי הדברים היא השאלה כיצד נפתח את התורה ונרומם אותה. כל אדם יש לו את החלק שלו בתורה וביחד כולנו מעצימים את התורה. והתורה של היום צריכה להיות תורה מרוממת וגדולה יותר מאשר התורה של אתמול.

ישנם, כאמור, כאלו שמפחדים ליצור בתורה, הן בכתב והן בעל פה. כנגד גישה זאת מעלה הירושלמי (לעיל מגילה ג, ג), כאשר הוא מתאר יהודי ששקוע בתורה, את הביטוי המעניין שהוזכר לעיל - 'מלוכלך באורייתא'. מדוע בחר הירושלמי בביטוי כזה? וי"ל: אם ניקח לדוגמה צבעי. גם אם

בעל מלאכה זה אינו רוצה להתלכלך, פשוט הדבר שהוא ימצא את עצמו מוכתם בצבע. וכך גם היוצר בתורה. על יוצר זה מוטלת החובה לא לפחד לומר דברים, אפילו אם במבט ראשון מדובר בכיוון שנראה סותר דברים רבים. יוצר בתורה אסור לו לפחד לומר דברים בתנאי שהוא אומר זאת מתוך יראת שמיים ובתנאי שלאחר מכן הוא יבדוק ויבחן את הדברים. אסור בשום פנים ואופן במהלך היצירה התורנית לפחד מלכתוב דברים.

נקודה המחזקת את הנ"ל עולה מהסיפור על רבי יוחנן, התלמוד הירושלמי (תרומות ח, ד) מספר לנו על כך שרבי יוחנן נשדד. באותו בוקר הוא לא יכול היה להתרכז בלימוד. והדברים נוקבים - מי לנו גדול כרבי יוחנן (שהוא גם שערך את התלמוד הירושלמי)? יצירה בתורה מחייבת רחבות.

התלמוד הירושלמי על אוצרות האמונה והרוח המרתקים שלו מהוה כר נרחב למלאכת היצירה, הן על ידי השוואה למקורות דומים בתלמוד הבבלי ומקורות נוספים, והן על ידי ניתוח של מקורות הירושלמי. העיסוק בירושלמי מגדיל את התורה, מגדיל את השקפתה הגאולית, ומרחיב את הדעת.

כל קובץ של חידושי תורה הוא חשוב מאד, ובכל זאת, מעבר לכך, מוגש לפניהם קובץ ייחודי. ישנו הבדל בין חידושי תורה העוסקים בכל מיני פניות של פרטי הלכה לבין חידושים שמשלבים בין התורה ובין החיים (כמו למשל בין תורה למדינה, בין החיים המעשיים לבין החיים הרוחניים, בין השכל לרגש ועוד) חידושים המרוממים את התורה, מעלים את כבודה, ומציבים אותה כמרכז החיים (כלומר, כמי שמכוונת חיים נכונים ומשמעותיים ופותרת כל מיני שאלות אקטואליות).

פרס היצירה הירושלמי -

בשנה החולפת תשע"ח השקנו יחד עם האגף לתרבות יהודית במשרד החינוך פרוייקט נפלא של יצירה בתלמוד הירושלמי בקרב בני ישיבות ההסדר. השלב הראשון - פנימי, בתוך הישיבות שהשתתפו (6). (לגבי שלב זה, זכינו לקיים ערבים שלמים ומרוממים שהוקדשו בקרב בתי המדרש במספר ישיבות לכבודו של התלמוד הירושלמי).

בשלב השני התמודדו כל 45 העבודות שהוגשו, ומתוכן נבחרו 4 עבודות

מצטיינות במיוחד בזכייה בפרס. הפרס העיקרי הוא כמובן עצם העיסוק והיצירה בירושלמי שגרם הפרויקט לתלמידים.

הקושי בבחירה היה גדול, שכן התקבלו עבודות רבות מרשימות ומשמעותיות מאד! חלקן מופיע בקובץ שלפנינו. (ישנן גם מקצת מהעבודות ששייכות רק לחלק ההלכתי של התורה, אולם בחוברת זו בחרנו להביא מאלו הנוגעות יותר לענייני אגדה, שלהבנתנו שייכות יותר לציבור הרחב). מעבודות אלו נוכל לטעום, עד כמה אקטואליים הדברים שאפשר לשאוב מהירושלמי, עד כמה התלמוד הירושלמי משלב בין תורה לבין חיים. עד כמה שאלות שמטרידות את הציבור, בדור התחייה, הירושלמי פותר, עד כמה התלמוד הירושלמי משלב הלכה ואגדה (ובכלל, יש לדעת כי התלמוד הירושלמי מעניק חשיבות עצומה לעולם האגדה והמחשבה), עד כמה התלמוד הירושלמי מהווה מקור ליסודות אמונה מרכזיים בכתבי ראשונים ואחרונים ועוד. אשרינו שזכינו לסייע לאור כה גדול של תורת ארץ ישראל להופיע בעולם, ועוד היד נטויה בע"ה.

נביא כאן אך דוגמה אחת מאחד המאמרים שבחוברת זו בנושא: עגלה ערופה. ישנו מאמר בירושלמי, הנותן את הדגש של אמירת הזקנים - "ידינו לא שפכו את הדם הזה" - על כך שהזקנים מסבירים שהם דאגו להרתעה (בניגוד לתלמוד הבבלי בא מתואר בית הדין כ'חברת סעד' ולא כ'חברת צדק'). כותב המאמר מסביר בצורה בהירה כיצד מקרה רצח, באופן טבעי, מעורר את כעסו של הציבור על יצירת אפשרות כזו והוא בצדק פונה אל השופטים בבקשת הסבר. כל המעמד של העגלה הערופה בא לרומם את מעמדו של בית הדין, אולם כל זאת רק אם בית הדין מילא את תפקידו כראוי ויצר הרתעה (כיצד הדברים באים לידי ביטוי, תוכלו לקרוא במאמר נפלא זה). מאמר כל כך אקטואלי לאור גל הטרור האחרון בבנימין. באופן מפתיע כותב המאמר זכה לקבל את הפרס כמה ימים לאחריו. גל טרור זה עורר, באופן טבעי, את הדיון סביב נושא ההרתעה על ידי עונשים כהריסת בתים של משפחות המחבלים וגירוש משפחות מחבלים.

ואתם כותבי המאמרים היקרים (גם הכותבים יקרים וגם המאמרים יקרים) נעשיתם שותפים למפעל שהוא בין מפעלי הסברת היהדות החשובים ביותר בדורנו, אם לא המפעל החשוב שבהם. אשריכם.

אנו בטוחים שעוד תזכו ליצור ולתרום רבות לעולם הרוח היהודי, ואני תקווה שתוסיפו ליצור גם בתוך העולם הפנימי המרתק והקסום של התלמוד הירושלמי.

בע"ה בשנה הבאה נרחיב עוד את המעגלים ואנו קוראים לכולנו שוב את קריאתו מרן הראי"ה קוק לחיים של יצירה. בברכת המשך יצירה פורייה לכם, ובכלל לכל מי שאינו מפחד להעז ולכתוב.

